

LECTORAAT PROTESTANTS GODSDIENSTIG VORMINGSONDERWIJS

ALS DESEM IN HET DEEG:
VERHALEN DIE VORMEN EN VERBINDEN

Driestar educatief

Onderzoekscentrum

Samen ontdekken

wat ertoe doet

Lectoraatspecial
Nr. 4 - november 2023

Lectoraatspecial 4

Schep met beide handen

Uit de levende bron

Laat het spetteren en stromen

De blik naar de zon

Deze woorden van Kees Posthumus zongen we met elkaar op 6 oktober jl. tijdens de inspiratiedag. Je wordt als vakleerkracht uitgenodigd om zelf royaal uit de bron te putten, en dan spettert en stroomt het zo dat jij als vanzelf ook weer verfrissend water uitdeelt. Heerlijk!

Hopelijk is ook deze lectoraatspecial een bron van inspiratie voor je werk binnen PC GVO. We blikken terug op de inspiratiedag, en delen de plannen voor het komende (en laatste) jaar van het lectoraat. Daarnaast informeren we je over onze webinar en nascholing die verbonden is aan het lectoraat, en geven we een aantal andere tips voor activiteiten en literatuur.

Reacties en meedenken stellen we erg op prijs. Stuur een mail naar j.j.dejong-markus@driestar-educatief.nl of naar een van andere de leden van de kenniskring.

Veel leesplezier!

Hanna de Jong-Markus, coördinator / docent-onderzoeker PC GVO, godsdienstpedagoog

Marjan Glaudé, onderzoeker Centrum voor vormingsonderwijs

Greet Masselink, beleidsmedewerker (na)scholing PC GVO

Lara Schout, regiobegeleider PC GVO, kindercoach

Irma Visser, regiobegeleider PC GVO, godsdienstpedagoog

Stand van zaken lectoraat PC GVO

Laatste jaar

Het lectoraat PC GVO heeft een looptijd van vier jaar; het huidige cursusjaar is het laatste jaar. Dat betekent dat we naar de afronding van het lectoraat gaan. De meeste onderzoeken zijn inmiddels uitgevoerd, en dit jaar staat vooral in het teken van oogsten en het toegankelijk maken van de resultaten. Op basis daarvan hebben we een denkkader geschetst van hoe er verbinding kan ontstaan tussen de Bijbelse verhalen, de kinderen en de vakleerkracht. Het is leuk om tijdens verschillende ontmoetingen met vakleerkrachten te merken dat dit taal en perspectief geeft om te beschrijven waar het in het (protestants-christelijk) vormingsonderwijs om gaat en wat aandachtspunten zijn waardoor je het kunt versterken. Dit jaar willen we als kenniskring het denkkader aanvullen met concrete handreikingen voor de dagelijkse praktijk.

Publicatie en duurzame borging

Het is de bedoeling dat we in het najaar van 2024 een toegankelijk en aantrekkelijk boekje opleveren waarin de lectoraatsopbrengsten worden beschreven. Dit boekje kan bijdragen aan de verdere professionalisering van vakleerkrachten en de organisatie door te laten zien wat werkt en hoe het werkt in protestants-christelijk vormingsonderwijs anno nu. De centrale vraag daarbij is: Hoe kun je een brug slaan tussen de Bijbelse verhalen, taal en de leerlingen? In samenspraak met de organisatie PC GVO verkennen we de mogelijkheden voor borging.

Afscheid Jan van Doleweerd als (associate) lector

Hoewel het lectoraat nog niet helemaal is afgerond, is Jan van Doleweerd als (associate) lector gestopt. Jan weet zich namelijk samen met zijn vrouw [geroepen](#) om de kerk van Colombia te gaan steunen. We missen de bijdrage van Jan, maar zijn heel blij met de denkkader die hij heeft opgeleverd (zie hierboven). Daar kunnen we als kenniskring mee verder, en gelukkig is Jan voor een beperkt aantal uur nog beschikbaar om met ons mee te denken en werken. Het functioneren van het lectoraat is in belangrijke mate te danken aan zijn fijne, toegewijde en inspirerende manier van leidinggeven en onderzoek doen.

Interview met Marjan Glaubé

Marjan Glaubé is onderzoeker voor het Centrum van vormingsonderwijs, maar participeert ook in onze kenniskring. Dit jaar heeft Marjan een onderzoek afgerond over wat het vormingsonderwijs oplevert. Op de website van het CvV verscheen een interview met haar waarin ze onder andere zegt: “Het verraste en ontroerde mij dat juist door de godsdienstige en levensbeschouwelijke vormingslessen relatief veel leerlingen ontdekken dat ze mogen zijn wie ze zijn en goed zijn zoals ze zijn. (...) Dat is een heel belangrijk inzicht dat kinderen mee kunnen nemen in hun verdere leven, namelijk dat er verschillen zijn, maar dat we desondanks allemaal gelijkwaardig zijn.” Wil je meer weten? Lees [hier](#) het hele interview!

Meer lezen?

Op de [website van het CvV](#) is een publieksversie van het onderzoek te vinden. Daar vind je ook het uitgebreide onderzoeksrapport; deze bevat tien portretten van hoe onze vakleerkrachten van verschillende denominaties vormgeven aan zowel het onderwijs in klassieke als in carouselvorm.

Terugblik inspiratiedag

Het thema van de inspiratiedag was 'Ontmoeting bij de bron', met als doel anderen ontmoeten en (opnieuw) geïnspireerd worden als vakleerkracht. In veel van de reacties hoorden we terug dat dit ook precies is wat werd ervaren. Daar zijn we blij mee! Hieronder een kleine wrap-up die een impressie van de dag geeft. Om nog weer even te beleven als je erbij was, of om een indruk te krijgen als je er niet was.

Drink uit de bron - lied

Speciaal voor de inspiratiedag schreef Kees Posthumus een lied waarin de betekenis van de dag wordt samengevat:

Drink uit de bron | Melodie: [The wild rover](#)

Refrein:

Schep met beide handen
Uit de levende bron
Laat het spetteren en stromen
De blik naar de zon

De zon scheen te fel en de grond was te droog
de rivier maar 'n druppel, de berg te hoog
de dagen te donker, je wou dat het kon:
je eindeloos laven aan de levende bron

De Pison, de Gichon, de Eufraat, Tigris
Vier stevige stromen uit het boek Genesis
Hun bron ligt verborgen in het paradijs
Om jouw bron te vinden, moet je blijkbaar op reis

Waar kom je vandaan en waar ga je heen?
Zegt een engel tot Hagar, ze zit daar alleen
Ze vluchtte van Sara, zo snel als ze kon
En rust uit van de reis bij een borrelende bron

Die engel weet alles, hij wijst haar de weg
Ga terug naar je huis, luister wat ik je zeg
Het kind dat jij draagt, noem zijn naam Ismael
't Is een stevige kerel en hij redt het wel

Dichtbij de stad Sichar ligt een borrelende bron
Daar treffen we Jezus in de middagzon
En een Samaritaanse, haar kruik draagt zij hoog
Jezus zegt: 'Geef mij water, mijn lippen zijn droog'

Nee, sorry, dat gaat niet, want u bent een Jood
Ik een Samaritaanse, 't verschil is te groot
Na een flinke discussie gaat zij door de bocht
'Deze rabbi weet alles, wie is wat ik zocht'

Hij leidt ons naar bronnen vol leven en kracht
Die altijd blijven stromen, ook in donkere nacht
Geen honger of dorst meer, nooit last van de zon
Als schapen geleid naar de levende bron

Je kunt zonder cola en zonder Big Macs
Je kunt zonder chips en je kunt zonder snacks
Je kunt zonder auto of zonder balkon
Maar niet zonder water uit een levende bron

Inspiratiedag van achter de camera - Daphne Maréchal (regiobegeleider/vakleerkracht)

Verwachtingsvol en hoopvol zag ik vele mensen binnenkomen in het Klooster in Amersfoort. Benieuwd naar wat de dag brengen zou. Na het aanmelden en landen, kreeg even verderop iedereen een 'knapzak' om verder mee op pad te nemen. En zo werd het pad vervolgd naar de koffie en thee, om gevuld de kerkzaal in stappen.

Daar werd een ieder hartelijk ontvangen door de inspiratietafels van Zinvolleronderwijs, VONKT, Op weg met Verhalen (heel mooi passend bij de voortgang naar de bron) en kinderboekenwinkel De Toverlantaarn.

Voor in de kerk stond ook letterlijk 'de bron'. Na een veel omvattende korte viering, waar een ieder zich thuis kon voelen, ging een ieder inspiratievol het gesprek aan. Niet altijd over de kletsputvragen, maar wel inspiratie- en verwachtingsvol. En ook werd de rand van die 'bijzondere' bron gevuld met waardevolle woorden en symbolen die jouw bron tot stromen brachten.

Gezamenlijk werden we verder op pad genomen door Bas van den Berg, met personages die een bron kunnen zijn tot gesprekken, dialoog, en andere werkvormen. Mooie ontmoetingen in tweetallen. Hernieuwde inzichten, leuke kennismakingen.

Vol van alles wat we gehoord hadden, werd er vervolgens aan de inwendige mens gedacht door te lunchen. Een nieuwe bron werd gevuld met energie voor het middagprogramma. En contacten en informatie wisselde van bron onder het genot van de lunch.

Daarna was er een keus aan workshops. En kon een ieder zich laven met informatie, inspiratie, energie, verhalen, activiteiten.

Een bijzonder aanbod, een rijke keus van bijzondere workshops. Soms letterlijk op pad, soms samen op weg, maar altijd opzoek naar een bron voor jezelf.

En als verrassende afsluiter van de dag was er Kees Posthumus. Die ons mee nam het water op... figuurlijk natuurlijk, maar een verfrissende afsluiting van een gezamenlijke dag.

We konden daarna nog even de inwendige mens voeden met drinken en heerlijke flammkuchen. En nam iedereen op zijn moment afscheid om de weg van de bron naar huis weer te vinden.

Ik zag mensen komen en gaan, de gehele dag door bezig met 'de bron'. Wat een leuk thema van het lectoraat.

Uitspraken tijdens de dag

Op de gang stonden 'silent walls' waarop aanwezigen opmerkingen konden schrijven. Een greep hieruit:

Als iemand je naar deze dag – een dag van inspiratie – vraagt, wat zou je dan zeggen?

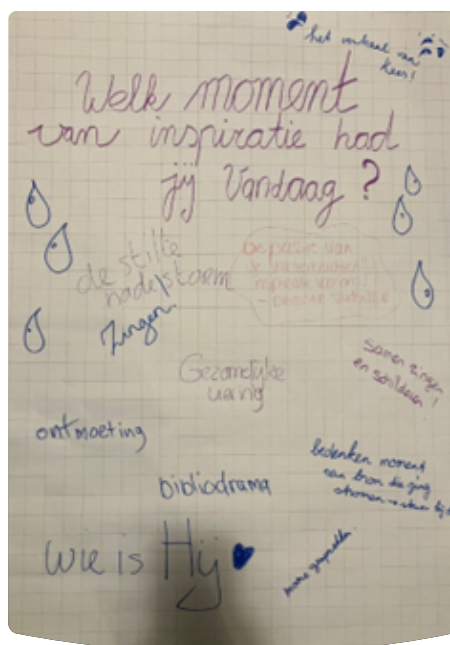
- Vaker doen zo!
- Dit gun ik jou ook!
- Heel fijn, afwisselend en inspirerend

Welk moment van inspiratie had jij vandaag?

- De stilte na de storm [tijdens verhaal van Kees]
- Gezamenlijke viering
- Mooie gesprekken

Welke betekenis heeft deze dag voor jou als persoon (gehad)?

- Ont-moeten
- Voor mij voelde deze dag weer als een feestje
- Bemoedigend

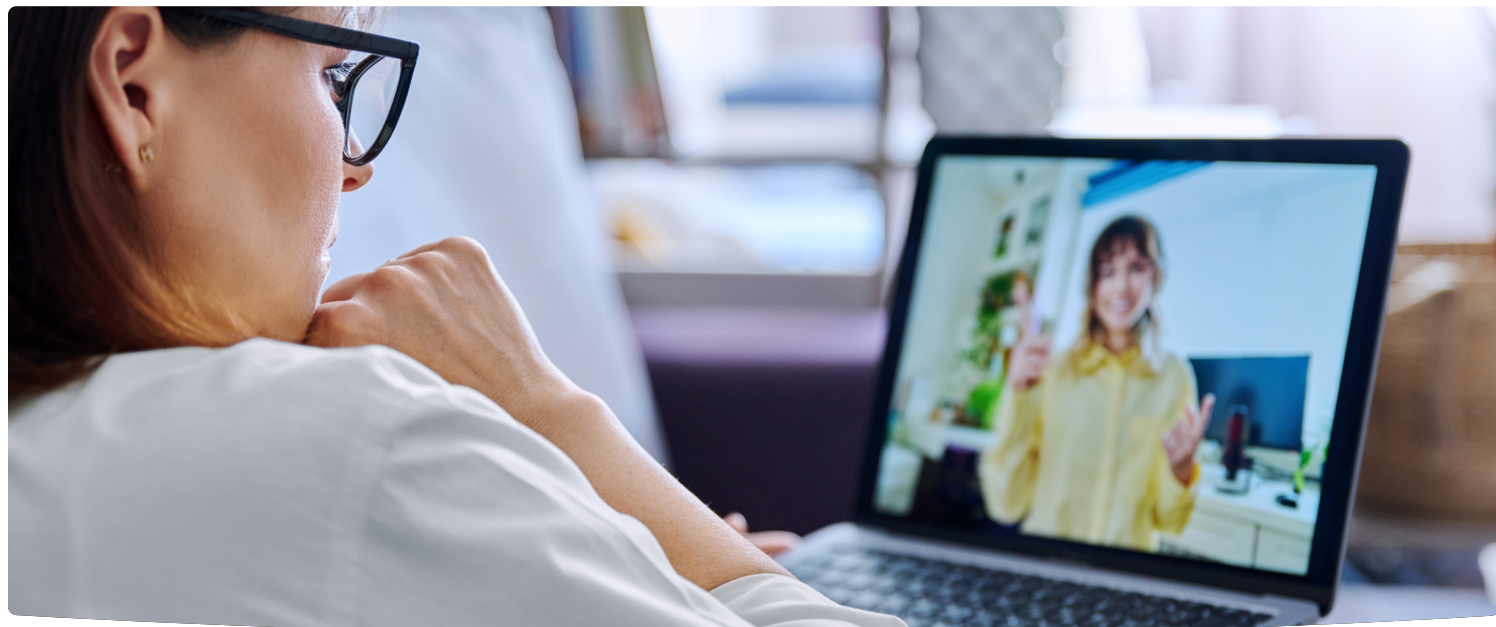
Terugblik door Ingrid Deij (pabostudent Driestar hogeschool)

Het lectoraat is een samenwerking van PC GVO en Driestar hogeschool. Voor de inspiratiedag waren ook de studenten uitgenodigd, en een aantal van hen was erbij. Student Ingrid Deij blikt terug:

"Ik heb geen spijt gehad dat ik me had aangemeld voor de inspiratiedag van PC GVO! Het was een fijne dag waar ik veel vriendelijke en warme mensen mocht ontmoeten, die duidelijk passie hebben voor hun beroep. Ik heb gezien en gehoord wat het vormingsonderwijs inhoudt en hoe onmisbaar het is. Ook kon ik doormiddel van deze dag reflecteren op mijn eigen christelijk leraarschap en hiervoor veel inspiratie op doen. Ik mocht proeven dat het vormingsonderwijs dienstbaar is aan een hoger doel: Gods liefde uitdragen aan kinderen die Hem niet kennen, ook al is evangeliseren niet toegestaan. Ik heb veel bewondering voor de vakleerkrachten en ik geloof dat jullie werk niet tevergeefs is. En wie weet mag ik jullie in de toekomst weer ontmoeten, maar dan als vakleerkracht!"

Foto's van de inspiratiedag

Nascholing, events, webinars e.d.

Webinar 'Dialogisch spelen en leren rond Bijbelse bronverhalen'

Dinsdag 12 december 2023

16.00-17.00 uur

Levensbeschouwelijke leren bij leerlingen wordt gestimuleerd door verwondering, dialoog en verbeelding bij de Bijbelse bronverhalen; aldus muzisch theoloog en pedagoog Bas van den Berg. Maar wat betekent dat voor jou als leerkracht en hoe kun je dat realiseren? In dit webinar praten we daarover door met Bas. We staan stil bij de achtergronden van dialogisch spelen en leren, maar kijken vooral ook naar wat jij daarmee kunt in de klas.

Tijdens de inspiratiedag hebben we al de kans gehad om aan den lijve deze vorm van levensbeschouwelijk leren te ervaren, met het verhaal van Hagar en Ismaël bij de bron, en het verhaal van Mozes bij de waterput in Midjan.

Omdat dit voor veel vakleerkrachten smaakte naar een vervolg, organiseren we nu dit webinar. Iedereen is van harte welkom! Kom meekijken en -luisteren. Je kunt je [hier](#) aanmelden voor deelname aan het webinar.

Vind jij het leuk om live aanwezig te zijn om te luisteren en/of in gesprek te gaan met Bas? Dat vinden we leuk! Meld je aan door te mailen naar j.j.dejong-markus@driestar-educatief.nl. De opnamelocatie is in Gouda

Pedagogische valkuil of levensbeschouwelijke kracht?

Uit het lectoraatsonderzoek kwam naar voren dat de culturele en religieuze diversiteit die vakleerkrachten tegenkomen, regelmatig als een uitdaging wordt ervaren. Deze nascholingscursus geeft handreikingen om met interreligieuze en interculturele dilemma's om te gaan. De nascholingscursus wordt verzorgd door docenten van de CHE. Zie [hier](#) voor meer informatie.

Verus Identiteitsdag 2023: Iedereen is welkom!?

De identiteitsdag van Verus op 29 november 2023 gaat over een thema dat voor veel vakleerkrachten herkenbaar is: Welke rol speelt levensbeschouwing bij het omgaan met diversiteit op school? Meer informatie: <https://verus.nl/agenda/verus-identiteitsdag-2023>

Literatuurtips, documentatie e.d

Wijs worden met bronverhalen

Wil je meer weten over het dialogisch spelen en leren naar aanleiding van de inspiratiedag of het webinar? Bas van den Berg schreef er ook een boek over: [Wijs worden met bronverhalen](#) (ISBN: 9789057885037; Kwintessens, 2017).

In de gloria

Recent verscheen de nieuwe kinderbijbel In de gloria voor kinderen vanaf 4 jaar. Bara van Pelt vertelt 60 belangrijkste verhalen uit de Bijbel, Willemke Brouwer zorgt voor prachtige sprekende illustraties en Erik Idema geeft speciaal voor voorlezers korte toelichtingen bij de context van de verhalen. [In de gloria](#) (ISBN 9789057885914; Kwintessens, 2023).

